

Lausunto

31.03.2026

Asia: VN/14511/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa

Vastaako mielestänne hallituksen esityksessä ehdotettu työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa työelämän ja monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden tarpeisiin?

Osittain

Mahdollisuus perusteluihin:

Kiitos mahdollisuudesta lausua lakiluonnoksesta näyttelijöiden näkökulmasta. Näyttelijöistä noin 75% on freelancereita, jotka keräävät toimeentulonsa jatkuvasti monista eri lähteistä palkkatulona, työkorvauksina, laskuttamalla ja apurahoina.

Näyttelijäliitto kannattaa yhdistelmävakuutusta, joka mahdollistaa monimuotoisesti työskenteleville sekä palkka- apuraha- että yrittäjätulojen vakuuttamisen työttömyyden varalle yhdellä vakuutuksella ja voi näin parantaa työttömyysturvan tasoa. Hallitusohjelman tavoite on hyvä: uudistaa sosiaaliturvaa siten, että järjestelmä on yksinkertaisempi ja työhön kannustavampi, ja ratkaisee kulttuurialan ja luovien alojen tekijöiden sosiaali- ja työttömyysturvaan liittyviä ongelmia osana sosiaaliturvauudistusta. Hallituksen esitys on hyvä alku, mutta ei vielä yksistään riittävä korjaamaan kaikkia freelancereiden sosiaaliturvaan liittyviä ongelmia, puhumattakaan toimeentuloon liittyvistä ongelmista kokonaisuudessaan.

Jotta yhdistelmävakuutus olisi toimiva freelancenäyttelijöille, niin ainakin seuraavien pitäisi toteutua

1) Työvoimapolitiittisen lausunnon tulee olla ennakoitava – vakuutuksenottajan pitää tietää varmasti, milloin hän voi käyttää vakuutusta

2) Freelancerin pitää voida olla myös sivutoiminen yrittäjä. Työvoimaviranomaisen tulkintaa siitä, milloin henkilö voidaan katsoa sivutoimiseksi yrittäjäksi, tulee muuttaa Työ- ja elinkeinoministeriön

selvityksessä yrittäjien työttömyysturva-oikeuteen liittyvistä työvoimapolitiittisista lausunnoista (VN/2846/2026) annettujen tulkintaohjeiden mukaisesti.

3) Päätoimisen yrittäjyyden lopettamisen tulee olla mahdollista myös niille freelancereille, joilla ei ole y-tunnusta eikä myöskään mahdollisuutta saada alan kokoaikatyötä. Esimerkiksi näyttelijöistä vain 25% on kuukausipalkkatyössä teattereissa ja määrä vähenee - kokoaikatyötä ei näyttelijöille juurikaan ole tarjolla

4) Yhdistelmävakuutuksen hinnan tulee olla kohtuullinen.

5) Yhdistelmävakuutuksen rahoituksen ja hallinnollisen taakan tulee olla työttömyyskassan kannalta realistinen, jotta useampi työttömyyskassa voi tarjota yhdistelmävakuutusta jäsenilleen

Näyttelijäliitto pitää hyvänä, että myös apurahansaajat voisivat kartuttaa työssäoloehtoapurahakauden aikana. Apurahojen osalta ehdotusta olisi kuitenkin hyvä muuttaa siten, että mikäli apurahansaaja ei haluaisi vakuuttaa apurahatuloa, sitä pidettäisiin edelleen nykyiseen tapaan luullisena poissaoloaikana ja se olisi edelleen peruste pidentää työssäoloehdon tarkastelujaksoa. Muuten apurahansaajien ansiotasoa saattaa heiketä tai vastaavasti he saattaisivat joutua ylläpitämään kalliimpaa yhdistelmävakuutusta lyhyenkin esim. 4-6 kuukauden apurahakauden vuoksi pitkäänkin, ja vaikka he jatkossa työskentelisivät ptkätöissä työsuhteisesti.

Yhdistelmävakuutuksen kohderyhmä ja arvio yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiristä
Yhdistelmävakuutuksen tavoitteena on mahdollistaa monimuotoisesti työllistyville usean työllistymisen tavan yhtäaikainen vakuuttaminen työttömyysvakuutusjärjestelmässä. Yhdistelmävakuutuksessa voisi vakuuttaa palkkatyötä, yritystoimintaa sen muodosta riippumatta, perhehoitajana toimimista ja työskentelyapurahalla työllistymistä.

Yrittäjänä itsensä voisi vakuuttaa maatalousyrittäjät, itsensä työllistäjät ja yksinyrittäjät sekä työnantajayrittäjät. Sillä, missä oikeudellisessa muodossa yritystoimintaa harjoitetaan, ei olisi merkitystä. Yhdistelmävakuutus kattaisikin esimerkiksi osakeyhtiömuodossa, avoimessa yhtiössä, kommandiittiyhtiössä ja toiminimellä toimimisen. Tämä vastaisi nykyistä yrittäjän työttömyysvakuutusta.

Edellytys olisi, että työllistyminen on monimuotoista. Monimuotoisuus, eli esimerkiksi palkkatyön ja yksinyrittäjyyden yhdistäminen, voisi olla rinnakkaista. Tämä tarkoittaa, että kumpaakin tulonlähdeä syntyy samoina kalenterikuukausina. Monimuotoisuus voisi muodostua myös kausista. Tämä tarkoittaa, että joinakin kuukausina voisi muodostua vain toisen tulonlähteen mukaista vakuutetun tulon saantia.

Yhdistelmävakuutuksen hankkiminen tulisi arvion mukaan mahdolliseksi noin 110 000 monimuotoisesti työllistyvälle henkilölle. Tästä joukosta enintään noin 14 000 henkilölle syntyisi yhdistelmävakuutuksen myötä mahdollisuus täyttää työssäoloehto ja siirtyä perusturvalta ansioturvan piiriin. Lopuille noin 96 000 henkilölle, jotka jo nyt kerryttävät tai voisivat kerryttää työttömyyskassan jäsenenä palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehto, yhdistelmävakuutus tarjoaisi mahdollisuuden vakuuttaa nykyistä suuremman osuuden tuloista, ja osan kohdalla muutos voisi kannustaa työttömyyskassassa vakuuttautumiseen.

Yhdistelmävakuutuksen ottaminen olisi monimuotoisesti työllistyville vapaaehtoista. Tästä seuraa, että yhdistelmävakuutus vaikuttaisi tosiasiaa yllä kuvattua pienempään joukkoon ihmisiä.

Arviota yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiristä on avattu hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1 sekä luonnoksen liitteessä.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiriä:

Näyttelijäliitto pitää hyvänä, että ehdotuksessa on laaja henkilöpiiri. Työn tekemisen muodot ovat murroksessa. Luovilla aloilla toimeentulon monimuotoisuus on pääsääntö. Näyttelijöistä 75% on freelancereita ja ainoastaan 25% saa kuukausipalkkaa teattereista.

Yhdistelmävakuutuksen riskinä on, että yhä suurempi osa työstä siirtyy tehtäväksi työkorvauksella tai laskuttamalla. Sen vuoksi on tärkeää seurata yhdistelmävakuutuksen seurauksia ja vaikutuksia erityisesti yksinyrittäjien tulojen kehittymiseen. Seurauksena ei saa olla työn halpuuttaminen.

Työkorvaus on monille luovan alan ammattilaisille ja esim. näyttelijöille tyypillisin yritystulon muoto. Näyttelijöiden osalta työkorvauksen yleistyminen on heikentänyt näyttelijöiden sosiaaliturvaa ja pienentänyt työstä saatua korvausta. Se on työsuhteeseen verrattuna halvempi tapa palkata näyttelijä. Näyttelijäliitto on jo pitkään pitänyt esillä sitä vaihtoehtoa, että mahdollisuus maksaa työkorvausta poistettaisiin kokonaan verolainsäädännöstä. Tällä vähennettäisiin nk. vahinkoyrittäjäjyötä.

Lisäksi itsensätyöllistäjien mahdollisuutta neuvotella työn tekemisen ehdoista kollektiivisesti tulee vahvistaa, jotta varmistetaan heidän mahdollisuutensa tulla toimeen työllään ja työn teettämisen halpuuttaminen siirtämällä työsuhteinen työ yksinyrittäjien tekemäksi.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuus vakuutetulle Suomessa ansioperusteisen työttömyysvakuutuksen edellytyksenä on, että henkilö kuuluu työttömyyskassaan. Kuten palkansaajalla ja yrittäjällä, myös monimuotoisesti työllistyvällä työttömyyskassajäsenyys yhdistelmävakuutettuna olisi vapaaehtoista, ja yhdistelmävakuutetuksi pitäisi itse hakea joko työttömyyskassaan liityttäessä taikka jäsenyyden aikana. Vapaaehtoisuus koskisi myös sitä, vakuuttaako henkilö kaikki monimuotoisen työllistymisensä tulot vai vain osan niistä. Työttömyyskassan jäseneksi voisi jatkossakin liittyä ja jäsenenä ollessa vakuuttaa itsensä esimerkiksi vain palkansaajana, vaikka henkilöllä olisi myös muuta, yhdistelmävakuutuksessa huomioitavaa tuloa kuten esimerkiksi yritystoiminnasta muodostuvaa vakuutustuloa.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta on kuvattu muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvuissa 4.1.2 ja 4.1.4.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta:

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuus on lähtökohtaisesti perusteltu ratkaisu. Vakuutuksen ottamisen kannalta keskeistä on, että vakuutuksen ottaja voi olla varma siitä, että työttömäksi jäädessään hän saa vakuutusturvan. Vakuutusta ei kannata ottaa, jos joutuu olemaan epävarma työvoimapolitiittisen lausunnon lopputuloksesta – onko freelancernäyttelijä pää- vai sivutoiminen yrittäjä ja onko oikeutta ansiosidonnaiseen vai estääkö päätoiminen yrittäjäyys maksetun vakuutusturvan kokonaan.

Yhdistelmävakuutuksen toimeenpanoon mennessä tulee varmistaa, että työvoimaviranomaiset noudattavat Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen (VN/2846/2026) mukaisia tulkintaohjeita pää- ja sivutoimista yrittäjyyttä arvioidessaan. Lisäksi tulee varmistaa, etteivät tulkinnat yllättäen muutu takautuvasti.

Toinen keskeinen vapaaehtoisuuteen vaikuttava asia on vakuutuksen hinta. Näyttelijöiden toimeentulo muodostuu tyypillisesti useista eri tulonlähteistä, kuten palkkatuloista, yrittäjätuloista, tekijänoikeustuloista ja apurahoista. Tulojen epäsäännöllisyys ja yleensä suhteellisen matala taso tekevät vakuutusmaksujen ennakoimisesta näyttelijälle vaikeaa. Näyttelijä ei alkuvuodesta useinkaan tiedä, miten hänet tulonsa tulevat muodostumaan - miten paljon hän saa esim. työkorvauksia tai mitkä työt hän laskuttaa. Vuodet saattavat vaihdella merkittävästi. Joinain vuosina hänen tulonsa saattavat muodostua lähinnä palkkatuloista ja toisina enimmäkseen työkorvauksista tai apurahasta. Vakuutuksen hinnan tulisi olla saavutettava, koska osittain vakuutusta saattaa joutua maksamaan myös silloin, kun esim. yrittäjätuloa on vähän.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuuden vuoksi sen toimivuus riippuu myös siitä, kuinka ymmärrettävä ja käytännössä saavutettava vakuutus on. Selkeä viestintä, riittävä neuvonta sekä ennakoitavat vakuutusehdot ovat keskeisiä, jotta vakuuttaminen koetaan mielekkääksi vaihtoehdoksi.

Vapaaehtoisuuteen vaikuttaa toki myös se, että miten hyvin vakuutuksenottaja pystyy laskuttamaan maksettavakseen koituvan sosiaaliturvan ja toisaalta, miten hyvin yrittäjänä toimiva henkilö pystyy varmistamaan ansiotason, jolla voi tulla toimeen. Valitettavan usein luovan alan yrittäjän neuvotteluasema on heikko eikä itsensätyöllistäjien kollektiivisopimuksia juurikaan ole saatu sovittua.

Jotta vapaaehtoisuus tosiasiallisesti toteutuu tulee varmistaa, että vakuuttaminen on työttömyyskassoille realistisesti mahdollista ja taloudellisesti järkevää. Vakuutuksen käynnistämisvaiheessa valtion tulisi rahoittaa uutta järjestelmää, ettei vakuutustoiminnan aloittaminen aiheuta liian suurta riskiä kassalle eikä toisaalta johda liian kalliisiin vakuutusmaksuihin.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto Esityksessä ehdotetaan, että yhdistelmävakuutetun, monimuotoisesti työllistyvän työttömyyskassan jäsenen ansiopäiväraha voisi jatkossa perustua palkkatyöstä saatavan tulon ja yrittäjän vakuutustulon yhdistelmään (yhdistelmävakuutetun työssäoloehto). Lisäksi yhdistelmävakuutetun työssäoloehdossa voitaisiin huomioida perhehoitajan samaa hoitopalkkio ja työskentelyapuraha.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehtota kerryttäisi jokainen sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana yhteenlaskettu, huomioitava tulo olisi 930 euroa tai enemmän (vuoden 2025 tasossa). Tulorajaa tarkistettaisiin kuten palkansaajan työssäoloehdon tulorajaa tarkistetaan. Työssäoloehto täytyisi, kun 28

kuukauden tarkastelujaksolla on koossa yhteensä 12 työssäoloehto kerryttävää kuukautta. Tarkastelujaksoa voitaisiin pidentää esimerkiksi päätoimisen opiskelun, työkyvyttömyyden ja perhevapaan perusteella, kuitenkin enintään seitsemällä vuodella. Yhdistelmävakuutetun ansiopäiväraha perustuisi työssäoloehdossa huomioituihin vakuutettuihin tuloihin.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.2.

Kommenttinne yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdosta:

Näyttelijäliitto pitää myönteisenä sitä, että yhdistelmävakuutuksessa työssäoloehto on yhdenmukainen tulonlähteistä riippumatta. Epäselvyyttä saattaa edelleen aiheutua kassajäsenyyden muutoksien yhteydessä. Yhdistelmävakuutuksen ottajien voi olla käytännössä mahdotonta ymmärtää ja ennakoida etukäteen työttömyyskassalain 3a§:n mukainen nk. monimuotoisuusedellytys.

Näyttelijöiden toimeentulo muodostuu tyypillisesti useista eri tulonlähteistä, kuten palkkatuloista, yrittäjätuloista, tekijänoikeustuloista ja apurahoista. Näyttelijä ei alkuvuodesta useinkaan tiedä, miten hänet tulonsa tulevat muodostumaan - miten paljon hän saa esim. työkorvauksia tai mitkä työt hän laskuttaa. Vuodet saattavat vaihdella merkittävästi. Joinain vuosina hänen tulonsa saattavat muodostua lähinnä palkkatuloista ja toisina enimmäkseen työkorvauksista ja apurahasta.

Näyttelijän tulisi ehdotetussa mallissa käytännössä pitää yllä yhdistelmävakuutusta varmuuden vuoksi, ettei menetä jo kerryttämäänsä työssäoloehto, mikä aiheuttaa lisäkustannuksia ja tämän vuoksi olisi ehdottoman tärkeää, että vakuutuksen hinta on kohtuullinen siitä saatavaan hyötyyn nähden. Lisäksi hänen pitäisi jollain tavalla täyttää vuosittain monimuotoisuusedellytys säilyttääkseen oikeutensa yhdistelmävakuutukseen, mikä voi käytännössä osoittautua heikossa työllisyystilanteessa jopa mahdottomaksi.

Työssäoloehdon kerryttämisen ja vakuuttamisen kannalta on välttämätöntä, että varmistetaan työvoimapolitiittisten lausuntojen ennakoitavuus sivu- ja päätoimisen yrittäjyyden osalta, että vakuutuksen ottaja voi tehdä päätöksensä sekä vakuutuksen ottamisesta että varsinkin erilaisten töiden vastaanottamisesta siten, ettei hän menetä maksamaansa vakuutusturvaa ennakoimattomasti.

Hallituksen esityksen mukaan apurahakausi ei jatkossa enää pidennä työttömyysturvan tarkastelujaksoa ja apurahakausi kerryttää työssäoloehto vain, jos apuraha vakuutetaan. Tämän seurauksena apurahakaudet voivat johtaa työssäoloehdon katkeamiseen niillä taiteilijoilla ja freelancereilla, joilla ei ole mahdollisuutta ottaa yhdistelmävakuutusta. Lisäksi muutos aiheuttaa lisäkustannuksia nykyiseen verrattuna, koska apuraha tulisi käytännössä vakuuttaa ja vakuutus tulisi pitää yllä myös myöhemmin, jotta työssäoloehto pysyy voimassa. Työskentelyapurahan poistaminen työssäoloehdon tarkastelujaksoa pidentävien syiden joukosta voi aiheuttaa haasteita niille henkilöille, jotka eivät ota yhdistelmävakuutusta. Näyttelijäliitto ehdottaa, että ehdotusta

muutetaan siten, että mikäli apurahaa ei vakuuteta, se on edelleen perusteltu syy olla poissa työmarkkinoilta ja työssäoloehtoaa määriteltäessä nk. ylihypättävä aika.

Vaikutukset omaishoitajiin Esityksen valmistelun aikana arvioitiin mahdollisuutta vakuuttaa omaishoitajan palkkio työttömyyden varalle vastaavasti kuin perhehoitajan hoitopalkkio. Vakuuttamismahdollisuuden arvioitiin pääasiassa heikentävän omaishoitajien tilannetta. Tämän vuoksi esityksessä ei ehdoteta, että omaishoitajana toimimisen voisi vakuuttaa työttömyyden varalle. Tämä tarkoittaa sitä, että omaishoitajien osalta tilanne säilyisi samana kuin nykyään.

Jos omaishoitajan palkkio huomioitaisiin yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdossa, omaishoito ei enää olisi hyväksyttävä syy työssäoloehdon tarkastelujakson pidentämiselle kuten nykyisin. Lisäksi, jos omaishoitajan hoitopalkkio huomioitaisiin työssäoloehdon kertymisessä ja ansiopäivärahan perusteeksi huomioitavassa tulossa, ne huomioitaisiin myös työttömyysetuuden sovittelussa. Esimerkiksi omaishoidon tuen hoitopalkkion vähimmäismäärä pienentäisi maksettavan päivärahan määrää noin 12,31 euroa päivässä, eli noin 265 euroa kuukaudessa. Tätä korkeampi palkkio pienentäisi päivärahan tasoa vielä enemmän.

Omaishoitajien osalta nykytilaa kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 2.8.2.2 ja muutoin vaihtoehtoisten toteuttamistapojen osalta luvun 5.1.2 alaluvuissa.

Kommenttinne siitä, että omaishoidon hoitopalkkiota ei voisi vakuuttaa yhdistelmävakuutuksessa:

-

Ansiopäivärahan rahoitus Yhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan rahoituksessa etuuden ansio-osaan kohdistuisi palkansaajien ja työnantajien vakuutusmaksun tuottoa siltä osin kuin ansio-osa perustuu palkkatuloon. Yrittäjän vakuutustuloon, työskentelyapurahaan tai perhehoitajan hoitopalkkioon perustuva yhdistelmävakuutetun ansio-osa rahoitettaisiin kokonaisuudessaan työttömyyskassan jäsenmaksulla. Yhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan perusosa rahoitettaisiin palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahaa vastaavalla tavalla valtion ja päivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuudella.

Pelkkään perhehoitajan hoitopalkkioon ja työskentelyapurahaan perustuvan ansiopäivärahan ansio-osa rahoitettaisiin työttömyyskassan jäsenmaksulla.

Palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahan rahoitukseen ei esitetä muutoksia.

Rahoitukseen liittyviä ehdotuksia kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.5.

Kommenttinne ehdotukseen ansiopäivärahan rahoituksesta:

Näyttelijöiden toimeentulo muodostuu usein epäsäännöllisistä ja suhteellisen pienistä tulovirroista. Näyttelijäliitto pitää tärkeänä, että rahoitusmalli on kestävä ja että vakuutusmaksut pysyvät kohtuullisina yhdistelmävakuutuksen ottajille. Vakuutusmaksujen taso ja niiden ennakoitavuus ovat keskeisiä tekijöitä sen kannalta, kuinka laajasti näyttelijät ottavat yhdistelmävakuutuksen.

Yhdistelmävakuutuksen toimivuuden kannalta keskeistä on, että järjestelmä on käytännössä toteuttamiskelpoinen työttömyyskassoille eikä lisää kohtuuttomasti hallinnollisia kustannuksia. On kuitenkin olemassa merkittävä riski, että yhdistelmävakuutuksen maksu muodostuu vakuutetuille

liian kalliiksi, ellei järjestelmälle osoiteta riittävää alkuvaiheen rahoitusta hallinnon rakentamiseksi ja tasoitusrahastoasteen vakuudeksi.

Muut ansiopäivärahan rahoitusta koskevat ehdotukset Työttömyyskassalla, joka järjestäisi sekä palkansaajan että yrittäjän ansioturvaa, tai joka järjestäisi jäsenilleen yhdistelmävakuutusta, tulisi olla palkkatuloon ja yrittäjätuloon (mukaan lukien perhehoitajan hoitopalkkio ja työskentelyapuraha) perustuvien etuuksien rahoitusta varten erilliset jäsenmaksut ja erilliset tasoitusrahastot.

Työttömyyskassan tulisi erottaa palkkatuloon ja yritystuloon (mukaan lukien perhehoitajan hoitopalkkio ja työskentelyapuraha) perustuvien ansio-osan tai sen osien rahoituslähteet toisistaan jäsenmaksussa, tilinpäätöksessä ja tasoitusrahaston tasolla noudattaen, mitä laissa säädetään palkansaajan ansiopäivärahan tai yrittäjän ansiopäivärahan järjestämisestä. Tämä koskisi myös sijoitustoimintaa.

Rahoitukseen liittyviä ehdotuksia kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.5.

Kommenttinne ehdotukseen rahoituksen erillisyydestä:

Näyttelijäliitto pitää perusteltuna, että palkkatuloon ja yrittäjätuloon perustuvat rahoituslähteet pidetään työttömyyskassoissa erillään – olisi epäoikeudenmukaista, jos palkansaajat rahoittaisivat keräämillään tasoitusrahastoilla uutta vakuutuskantaa. On kuitenkin olemassa merkittävä riski, että yhdistelmävakuutuksen maksu muodostuu vakuutetuille liian kalliiksi, ellei järjestelmälle osoiteta riittävää alkuvaiheen rahoitusta hallinnon rakentamiseksi ja tasoitusrahastoasteen vakuudeksi.

Yhdistelmävakuutuksen toimivuuden kannalta keskeistä on, että järjestelmä on käytännössä toteuttamiskelpoinen työttömyyskassoille eikä lisää kohtuuttomasti hallinnollisia kustannuksia.

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttaminen tai sulkeminen Työttömyyskassa, joka on päättänyt järjestää jäsenilleen yhdistelmävakuutuksen tai työttömyyskassa, joka on päättänyt järjestää sekä palkansaajan että yrittäjän työttömyysvakuutusta varalle, voisi myös luopua jonkin vakuutuslajin järjestämisestä. Tämä edellyttäisi kassan kokouksen päätöstä kassan sääntöjen muuttamisesta. Järjestämisestä luopumisessa olisi kaksi pääasiallista toimintatapaa.

Työttömyyskassa voisi ensinnäkin kassan kokouksen päätöksellä sulkea vakuutuskannan. Tämä tarkoittaisi, että esimerkiksi palkansaajia ja yhdistelmävakuutettuja vakuuttava työttömyyskassa voisi sulkea yhdistelmävakuutuksen niin, että se ei enää vakuuttaisi uusia monimuotoisesti työllistyviä jäseniä yhdistelmävakuutettuina. Jo yhdistelmävakuutettujen jäsenten jäsenyys ja siihen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet jatkuisivat. Yhdistelmävakuutukseen perustuvaa ansiopäivärahaa maksettaisiin siihen saakka, mihin jäsenmaksutuotto ja tasoitusrahaston varat riittävät.

Toiseksi työttömyyskassa voisi luovuttaa vakuutuskannan toiselle työttömyyskassalle. Kyse olisi työttömyyskassan toiminnan osan luovuttamisesta, ja menettely poikkeaisi nykytilasta, jossa työttömyyskassa voi kokonaisuudessaan sulautua toiseen työttömyyskassaan. Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttaminen edellyttäisi luovuttavan työttömyyskassan ja vastaanottavan työttömyyskassan kassan kokouksen myönteistä päätöstä ja Finanssivalvonnan hyväksyntää.

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttamista ja sulkemista kuvataan muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.4.

Kommenttinne ehdotukseen vakuutuskannan luovuttamisesta ja sulkemisesta:

-

Työttömyyskassajaon purkaminen Nykytilassa työttömyyskassa voi vakuuttaa joko vain palkansaaajia tai vain yrittäjiä. Esityksessä ehdotetaan, että tästä jaosta luovuttaisiin. Jatkossa työttömyyskassa voisi vakuuttaa joko vain palkansaaajia tai vain yrittäjiä taikka sekä palkansaaajia että yrittäjiä. Lisäksi työttömyyskassa voisi vakuuttaa monimuotoisesti työllistyviä eli yhdistelmävakuutettuja, jos se päättää mahdollistaa tämän säännöissään.

Siitä, keitä työttömyyskassa vakuuttaa, päätettäisiin kassan säännöissä, joiden muuttamisesta tai muuttamatta jättämisestä päätetään työttömyyskassan kassan kokouksessa. Muutoksella ei olisi vaikutusta siihen, ketä pidetään palkansaaajana tai yrittäjänä, eikä palkansaaajan ja yrittäjän työssäoloehtoita tai ansiopäivärahan rahoitusta esitetä muutettavaksi.

Jaon purkamista vain palkansaaajia tai vain yrittäjiä vakuuttaviin kassoihin käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvun 4.1 alaluvuissa sekä vaihtoehtoisissa toteuttamistavoissa luvussa 5.1.5.3.

Kommenttinne työttömyyskassajaon purkamisesta:

-

Taloudelliset vaikutukset Valtiovarainministeriön tekemän mallinnuksen mukaan yhdistelmävakuutuksen piiriin hakeutuisi vakuutuksen käynnistämävaiheessa noin 30 000 henkilöä, mikä nostaa maksettujen työttömyysetuuksien määrää staattisesti vuositasolla noin 5,5 milj. eurolla. Muutoksesta noin 1,9 milj. kohdistuu Työllisyysrahaston rahoitettavaksi, noin 0,8 milj. valtion ja kuntien, mutta pääasiassa valtion rahoitettavaksi. Loppuosa jää rahoitettavaksi yhdistelmävakuutusta tarjoavien työttömyyskassojen jäsenmaksuilla. Valtion ja kuntien sekä Työllisyysrahaston rahoitusosuudet ovat arvion mukaan hieman tätä korkeampia, mikäli myös yhdistelmävakuutuksen mahdolliset dynaamiset vaikutukset työttömyysjaksojen kestoihin huomioidaan.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvun 4.2.1 alaluvuissa.

Kommenttinne esityksen taloudellisista vaikutuksista:

Mikäli yhdistelmävakuutuksen hinta jää kohtuulliseksi ja työttömyysturva on ennakoitavaa ja varmaa, yhdistelmävakuutuksella voi olla varsinkin luovalla alalla toimeliaisuutta ja ansioita lisäävä vaikutus. Mutta mikäli nykyinen työvoimapolitiittisten lausuntojen epävarmuus pää- ja sivutoimisen yrittäjyyden osalta jatkuu, niin vaikutukset saattavat olla päinvastaiset – kannattaa ottaa vastaan vain palkkatyötä eikä ottaa riskejä yrittäjästatuksesta ottamalla yhdistelmävakuutuksen. Lisäksi jos vakuutuksen hinta on liian kallis, se ei tuota haluttua lopputulosta.

Apurahansaajien apurahasta käteen jäävä osuus pienenee ja heidän tulee maksaa nykyistä suurempaa vakuutusmaksua myös apurahakauden jälkeen säilyttääkseen työttömyysturvan.

Yhdistelmävakuutus saattaa lisätä pakkoyrittäjyyttä – työsuhteista työtä siirretään yrittäjätyönä tehtäväksi. Tämä voi johtaa ansioiden merkittävään pienenemiseen, jos yrittäjä ei pysty laskuttamaan määrää, jolla yrittäjänä työskentelevä saisi palkansaaajan ansioita vastaavan tulon ja pystyisi lisäksi maksamaan itse hankkimansa työttömyysturvan ja YEL-vakuutuksen sekä huolehtimaan sairausajan palkastaan.

Vaikutukset kuntiinYhdistelmävakuutuksesta seuraava ansiopäivärahan korotus yhdistelmävakuutuksen ottaneilla henkilöillä rahoitetaan lähes täysin Työllisyysrahaston ja valtion rahoitusosuuksista sekä vakuutettujen jäsenmaksuin. Kuntien osuuden tästä staattisesta vaikutuksesta sekä myös mahdollisesta dynaamisesta vaikutuksesta, jossa huomioidaan yhdistelmävakuutuksen mahdollinen työttömyysjaksojen kestoa pidentävä vaikutus, arvioidaan jäävän vähäiseksi.

Vaikutuksia kuntiin käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1.3. Kommenttinne esityksen vaikutuksista kuntiin:

Kotitalousvaikutukset, muut ihmisvaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutuksetEsitysluonnoksessa vaikutuksia kotitalouksien asemaan on arvioitu niin, että yhdistelmävakuutettu ei jäisi kokonaan työttömäksi vaan toinen työllistymisen laji (palkkatyö tai yritystoiminta) jatkuisi työttömyysaikana. Arvion mukaan työttömyysaikainen etuus muuttuisi yleistuesta ansiopäivärahaksi noin 1200 hlöllä. Tähän ryhmään kuuluvilla soviteltu työttömyysetuus nousisi keskimäärin 350 euroa kuukaudessa. Palkansaajan ansiopäivärahan on arvioitu muuttuvan yhdistelmävakuutuksen ansiopäivärahaksi noin 1400 hlöllä. Tähän ryhmään kuuluvilla hyöty olisi keskimäärin 344 euroa kuukaudessa. Yrittäjän ansiopäiväraha puolestaan muuttuisi yhdistelmävakuutuksen ansiopäivärahaksi noin 350 henkilöllä, ja hyöty olisi keskimäärin 215 euroa/kk, kun soviteltu yrittäjän ansiopäiväraha muuttuisi sovitelluksi yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaksi,

Esitysluonnokseen sisältyy arviointi muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Arvion mukaan yhdistelmävakuutuksen arvioidusta kustannusneutraalista noin 30 000 henkilön vakuutuspiiristä noin 52 % on miehiä ja 48 % naisia, eli kohdistumiseltaan ehdotus on melko neutraali sukupuolten välillä. Tästä vakuutuspiiristä noin 10 000 henkilöllä on huollettavia alaikäisiä lapsia, jolloin aiempaa parempi työttömyysetuus voi vähentää pienituloisuutta lapsiperheissä. Ikäjakaumassa korostuvat kuitenkin vanhemmat ikäluokat.

Kotitalousvaikutuksia käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1.1 ja muita ihmisvaikutuksia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia luvun 4.2.2 alaluvuissa.

Kommenttinne esityksen muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista:

Mikäli yhdistelmävakuutuksen hinta on kohtuullinen ja oikeus työttömyysturvaan on selkeä ja ennakoitava, yhdistelmävakuutus voi lisätä freelancenäyttelijöiden mahdollisuuksia hankkia osan ja joinain vuosina mahdollisesti jopa pääasiallisen toimeentulonsa yritystuloina. Lisäksi se saattaa parantaa ansiosidonnaisen tasoa ja parantaa mahdollisuutta elättää itsensä näyttelijänä. Mutta mikäli työvoimapolitiittisten lausuntojen epävarmuus jatkuu, niin yritystoimintaa ei kannata harjoittaa.

Mikäli yhdistelmävakuutuksen mahdollisuus vähentää työsuhteiden määrää ja ohjaa yhä suuremman osan näyttelijäiden työstä yrittäjämäiseksi työksi niin pahimmillaan se pienentää ansiotasoa, ellei varmisteta, että itsensä työllistäjät pystyvät laskuttamaan määrän, joka kattaa sosiaaliturvan ja mahdolliset sairausajat.

Vaikutukset Ahvenanmaan maakuntaanAhvenanmaan itsehallinnosta säädetään perustuslaissa ja Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991). Itsehallintoa koskevan lainsäädännön tehtävänä on turvata ja taata maakunnan väestölle sen ruotsin kielen ja kulttuurin sekä paikallisten tapojen säilyttäminen ja sallia väestön niin itsenäisesti kuin mahdollista järjestää olonsa maakunnan valtio-oikeudellisen aseman rajoissa.

Itsehallintolain perusteella maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat työllisyyden edistämistä maakunnan alueella, ja Ahvenanmaalla asuvan työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa saavan työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa mahdollisuuksiaan päästä tai palata työmarkkinoille turvataan maakuntalaissa Landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvaan työllisyyden edistämistä koskevaan lainsäädäntöön. Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu työttömyyden perusteella maksettavaa perusturvaetuutta koskeva lainsäädäntö. Maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluukin, miten esityksessä ehdotetut muutokset huomioidaan työttömyyden perusteella maksettavaa maakunnan lainsäädännön mukaista perusturvaa koskevassa lainsäädännössä.

Vaikutuksia Ahvenanmaan maakuntaan käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.3.
Kommenttinne vaikutuksista Ahvenanmaan maakuntaan:

-

Vaikutukset toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiinVaikutuksia toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.5.
Kommenttinne vaikutuksista toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin:

Työttömyysturvaa koskevaa valitusprosessia tulee kehittää.

Työttömyysturvan kannalta keskeisin päätös on työvoimapoliittinen lausunto ja siitä pitäisi olla itsenäinen valitusmahdollisuus. Valitusprosessin tulisi olla nopea ja luotettava.

Tällä hetkellä vain työttömyyskassan tekemästä ratkaisusta voi valittaa. Kassa toimii työvoimapoliittisen arvion mukaisesti, jolloin valituksen on vaikea menestyä, ellei työvoimapoliittista arviota korjata. Lopullisesti asian ratkaisee vakuutusosoikeus, jonka päätöksistä ei voi valittaa hallinto-oikeuteen.

Työvoimapoliittiseen arvioon pitäisi voida hakea muutosta muulta taholta kuin KEHA-keskukselta, jotta virheet saadaan paremmalla varmuudella tunnistettua ja oikaistua. Mahdollisuus valittaa arviosta kolmannelle taholle olisi myös omiaan parantamaan arvioiden laatua nykyisestä.

Vaikutukset muutoksenhakuasteiden toimintaanVaikutuksia muutoksenhakuasteiden toimintaan käsitellään hallituksen esityksen luvussa 4.2.6.
Kommenttinne vaikutuksista muutoksenhakuasteiden toimintaan:

Työttömyysturvaa koskevaa valitusprosessia tulee kehittää.

Työttömyysturvan kannalta keskeisin päätös on työvoimapoliittinen lausunto ja siitä pitäisi olla itsenäinen valitusmahdollisuus. Valitusprosessin tulisi olla nopea ja luotettava.

Tällä hetkellä vain työttömyyskassan tekemästä ratkaisusta voi valittaa. Kassa toimii työvoimapoliittisen arvion mukaisesti, jolloin valituksen on vaikea menestyä, ellei työvoimapoliittista arviota korjata. Lopullisesti asian ratkaisee vakuutusosoikeus, jonka päätöksistä ei voi valittaa hallinto-oikeuteen.

Työvoimapoliittiseen arvioon pitäisi voida hakea muutosta muulta taholta kuin KEHA-keskukselta, jotta virheet saadaan paremmalla varmuudella tunnistettua ja oikaistua. Mahdollisuus valittaa arviosta kolmannelle taholle olisi myös omiaan parantamaan arvioiden laatua nykyisestä.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2028 alusta. Työttömyyskassat voisivat ottaa jäsenekseen yhdistelmävakuutettuja vuoden 2028 alusta, jolloin yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaa voitaisiin myöntää ensimmäisen kerran vuonna 2029.

Kommenttinne voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä:

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muut kommenttinne esityksestä:

-

Kuusikko Elina
Suomen Näyttelijäliitto - Finlands Skådespelarförbund ry.